

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
Шеремети Сергія Ростиславовича
«Психологічні механізми регуляції харчової поведінки
користувачів соціальних мереж молодого віку»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 –
Психологія

Дисертацію Шеремети Сергія Ростиславовича «Психологічні механізми регуляції харчової поведінки користувачів соціальних мереж молодого віку» присвячено важливій та актуальній темі, яка міститься на перетині соціальної психології, медіапсихології та досліджень у сфері здоров'я. З огляду на активне використання молоддю соціальних мереж вивчення їхнього впливу на харчову поведінку є своєчасним і суспільно значущим. Робота відповідає сучасним потребам психологічної науки в осмисленні механізмів інформаційного впливу на регуляцію особою своєї поведінки.

Дисертація є самостійним дослідженням із застосуванням широкої джерельної бази, яка охоплює як україномовні, так і англomовні джерела, що дозволяє автору викласти та порівняти позиції інших авторів і запропонувати власну інтерпретацію наукової проблеми та підходів до її вивчення.

Дисертація складається з трьох основних розділів: теоретико-методологічного, емпіричного та інтерпретаційно-практичного.

У першому розділі дисертації проаналізовано теоретичні основи дослідження харчової поведінки, яку розглянуто як багатофакторний феномен. Автор застосовує міждисциплінарний підхід до аналізу наукових джерел, розкриває біологічні, психологічні та соціокультурні підходи. Виділено чотири ключові аспекти харчової поведінки – психофізіологічний, психоемоційний, рефлексивний та соціокультурний, що дало змогу зробити спробу вибудувати її цілісну інтегровану модель.

Помітним досягненням є проведена автором диференціація понять «харчова поведінка», «розлади харчової поведінки», «порушення харчової поведінки» та «гармонійне харчування», а також індивідуально-психологічних та соціально-психологічних механізмів, що створює поняттєве поле для подальшого дослідження. Слід позитивно оцінити залучення сучасних теоретичних конструкцій, таких як концепція суб'єктності М. Смульсон та механізмів інформаційного впливу Є. Кузіної, що закладають методологічне підґрунтя для емпіричної частини роботи.

У другому розділі наведено детальний опис методології емпіричного дослідження та обґрунтовано його психодіагностичний інструментарій. Автор викладає логіку наукового пошуку, зазначає і описує етапи дослідження. У розділі обґрунтовано диференційні параметри вибірки, описано методи збору даних, висвітлено процес адаптації тесту на визначення харчових уподобань, показано апробацію та застосування обраного інструментарію, викладено процедури статистичного аналізу. На окрему увагу заслуговує адаптація українською мовою тесту на визначення харчових уподобань (EAT-26), що є внеском в удосконалення українського психодіагностичного інструментарію.

Використання описової статистики, кореляційного, факторного та порівняльного аналізів дозволило автору проаналізувати взаємозв'язки між медіаповедінкою і харчовими звичками та продемонструвало здатність автора до самостійного забезпечення дослідницької процедури та професійної обробки даних.

У третьому розділі дисертації емпірично підтверджуються гіпотези, сформульовані на теоретичному рівні. Виокремлюється і описується три групи інформаційної поведінки: особистісно зумовлена, процесуальна та соціально зумовлена; досліджується зв'язок між медіаконтентом та інтеріоризацією молоддю харчових норм з урахуванням самооцінки, когнітивної оцінки поведінки, ставлення до власного тіла; запропоновані механізми диспозиційного викривлення відчуття тіла, диспозиційної

вибірковості сприймання зовнішності, емоційної оцінки стилю харчування, когнітивної процесуальності стилю харчування, інтеріоризації соціальних норм зовнішності, рефлексивного порівняння тіла, визнавання авторитетності зовнішності.

На завершення автор пропонує прикладний блок рекомендацій на основі позитивної психотерапії. Подання рекомендацій у форматі кейсів і процедур є вдалим рішенням, що дозволяє використати результати дослідження в психотерапевтичній практиці.

Загалом можна сказати, що результати дисертаційного дослідження поглиблюють теоретичне розуміння впливу медіапрактик на саморегуляцію поведінки колоддю. Практичні рекомендації можуть бути впроваджені в психотерапевтичну роботу з молоддю та освітні програми для фахівців у сфері психології і медіагігієни. За формальними ознаками, зокрема оформленню списку використаних джерел та додатків робота відповідає наявним вимогам. Висновки, зроблені здобувачем за результатами дослідження, відповідають основним положенням, меті та завданням дослідження.

Поряд із позитивними враженнями про дослідження Шеремети С. Р. слід висловити й низку в критичних зауважень.

1) Теоретичній частині роботи, на нашу думку, бракує належного рівня систематизації й узагальнення представленого матеріалу, чіткого визначення основних понять та коректного оперування термінологічним апаратом. Наприклад, в межах одного речення закономірності стають поглядами, а далі механізмами (с. 41) або механізми перетворюються в особливості, а далі знов в механізми (с.47) або параметри віку, індексу маси тіла та звертання уваги на фото називаються диспозиціями (с. 56).

2) У висновках до другого розділу йде мова про результати основного етапу дослідження, натомість опис та результати основного етапу не представлені у змісті самого розділу.

3) У назві другого розділу роботи та його змісті йдеться про методологію емпіричного дослідження впливу соціальних мереж на харчову поведінку молоді, а в третьому розділі про емпіричне дослідження психологічних механізмів регуляції харчової поведінки. Виникає питання, чи це є ототожненням автором впливу соціальних мереж на харчову поведінку з психологічними механізмами регуляції харчової поведінки чи застосуванням тої ж самої методології до дослідження обох явищ, що, в такому випадку, вимагає пояснення та обґрунтування.

4) У параграфі, присвяченому рекомендаціям щодо регуляції харчової поведінки молоді бажано було б більше уваги приділити саме авторським рекомендаціям і обмежити звертання до інших авторів зазначенням тих або тих релевантних положень замість їх розлогого опису.

5) Текст дисертаційного дослідження містить чисельні стилістичні, пунктуаційні та орфографічні помилки, незакінчені речення та назавжди коректні формулювання.

Незважаючи на висловлені зауваження, дослідження Шеремети Сергія Ростиславовича є актуальним, амбітним і оригінальним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне значення і практичну цінність.

Висновок. Дисертаційна робота Шеремети Сергія Ростиславовича «Психологічні механізми регуляції харчової поведінки користувачів соціальних мереж молодого віку» відповідає спеціальності 053 – Психологія, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (із змінами, внесеними

згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023).

Рецензент :

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу психології політичної
поведінки молоді Інституту соціальної
та політичної психології НАПН України

Світлана ПОЗНЯК

